

Ajoharjoitteluradat

Määräyksen tausta ja säädöspерusta

Liikenne- ja viestintäministeriö laati 26.5.2021 ajokorttilain (386/2011) uudistusta koskevassa hankkeessaan tehtyjen selvitysten pohjalta arviomuistion ajokorttilain uudistamistarpeista. Arviomuistion pohjalta annettiin 05.05.2022 hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajokorttilain muuttamisesta (HE 70/2022 vp). Hallituksen esityksessä ajokorttilakiin esitettiin muutoksia myös ns. riskientunnistamiskoulutuksen sisältöihin siten, että osa koulutuksesta tulisi antaa ajoharjoitteluradalla. Samalla virastolle annettiin mahdollisuus antaa ajoharjoitteluratoihin liittyviä määräyksiä. Määräys on uusi.

Määräyksenantovaltuus perustuu ajokorttilakiin lisättävään 35 a §:än. Tämän pykälän mukaan Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä ajoharjoitteluratojen hakumenettelystä, mitoituksista, rakenteesta, varusteista ja laitteista sekä ratojen kunnosta.

Asiaan liittyviä muita määräyksiä ja säädöksiä

Määräyshanke liittyy liikenne- ja viestintäministeriön hankkeeseen ajokorttilain muuttamisesta (LVM017:00/2021). Määräyksen lopullinen sisältö on riippuvainen lakihankkeen aikataulusta ja lain lopullisesta sanamuodosta.

Samaan aikaan ajoharjoitteluratoja koskevan määräyksen kanssa annetaan myös kaksi muuta ajokorttilakiin liittyvää määräystä, jotka ovat esitetyn lakimuutoksen 35 §:n 6 momentin nojalla määräys kuljettajaopetuksesta (TRAFICOM/542041/03.04.03.00/2021) ja ajokorttilain 52, 53 ja 56 a §:n nojalla annettava määräys kuljettajantutkinnon teoriakokeesta (TRAFICOM/542039/03.04.03.00/2021).

Määräyksen tavoite

Määräyksen tavoitteena on saada yhtenäiset vaatimukset ajokorttilain nojalla myönnettäviin ajoharjoitteluratojen hyväksyntöihin sekä selkeät vaatimukset ajoharjoitteluradan hakemuksen liitteeksi tarvittavista tiedoista.

Määräyksen valmistelu

Määräys on valmisteltu virkatyönä Liikenne- ja viestintävirasto Traficomissa. Hankkeen aloittamisesta on uutisoitu viraston verkkosivuilla, jossa julkaistaan myös erikseen ilmoitus ulkoisesta lausuntokierroksesta.

Virasto järjesti sidosryhmätilaisuuden ennen määräysvalmistelun aloittamista. Tilaisuudessa oli läsnä ajoharjoitteluratojen edustajia sekä kouluttavien tahojen edustajia. Tilaisuudessa tuli esiin, että osa toimijoista haluaisi tiukkaa sääntelyä, joka mahdollistaisi ajoharjoitteluratahyväksynnän antamisen vain laadukkaimmille radoille. Toisaalta tilaisuudessa tuotiin myös esiin se, että turhan tiukat vaatimukset eivät palvelisi verkoston kattavuutta eikä siten kouluttajien tarpeita.

Radan mitoituksen määräyksiin toivottiin väljyyttä, mutta painorajat toivottiin määräykseen tuotavaksi jollakin keinoin esim. rajaamalla radalla käytettävien ajoneuvojen määrää. Radan rakenteesta tuotiin esiin, että ei ole niin kovin merkityksellistä mihin suuntaan radalla oleva kaarre on, kunhan määräyksellä varmistetaan, että kai-

killaa ajoharjoitteluradoilla on tehtävien suorituksiin sopivat alueet. Myös kitkakertomien määrittämistä tarkalla tasolla toivottiin vältettävän. Ehdotuksia myös ratojen suorituspaikkojen nopeudeksi annettiin muutamasta eri näkökulmasta.

Liikenne- ja viestintäministeriön vuonna 2011 antama asetus ajoharjoitteluratojen mitoituksesta, rakenteesta, varusteista ja hyväksymisestä todettiin ratojen laitteiden ja varusteiden osalta vanhentuneeksi. Määräykseen toivottiin päivitettävän vain vaatimukset ensiapuun käytettävistä välineistä ja sammutusvälineistä. Lisäksi tuotiin esiin, että öljyn imeyttämiseen käytettävää välineistöä on hyvä olla mahdollisten ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi. Riittävästä valaistuksesta määräämistä pidettiin tarpeellisena.

Ajoharjoitteluratojen hyväksymistä kokevaan hakemukseen toivottiin määräystä pakollisista sosiaalituloista ja järjestyssäännöistä. Toisaalta tuotiin myös esiin, että järjestyssäännöt voivat olla ongelmalliset radan käyttämisen yhdenvertaisuuden kannalta ja hakemuksen vaatimukseen toivottiin joustavuutta. Yhtä mieltä tunnuttiin olevan siitä, että radalla tulisi kuitenkin olla jonkinlaiset turvallisuusvaatimukset. Keskustelussa tuotiin esiin myös se, että järjestyssäännöt saattavat olla terminä haasteellinen, joten virastoa pyydettiin pohtimaan, voisiko järjestyssääntöjen sisältöjä tuoda muun nimiseen dokumenttiin, joka olisi kuitenkin hakemisen ehtona.

Tilaisuudessa olleet toivat esiin myös sen, että uudistuva ajoneuvotekniikka tulee ottaa huomioon ajoharjoitteluradoilla. Vaatimus ratamestarista ei sen sijaan saanut kannatusta.

Valmistelussa on myös huomioitu erilaisten teknologioiden hyödyntämistä liukkaan kelin harjoittelussa. Traficomien arvion mukaan näillä teknologioilla ei ole mahdollista toteuttaa viraston kuljettajaopetusmääräyksen mukaisia vaatimuksia mm. erilaisten tienpintojen ja päällysteiden pitävyyden tunnistamisesta. Sen vuoksi määräyksellä mahdollistettaisiin vain perinteisemmin tunnetun ajoharjoitteluradan toiminta, jossa liukkaus tuotetaan maahan laitetulle pinnoitteelle tai talviolosuhteissa jälle.

Arvio määräyksen vaikutuksista

Määräyksellä tulee olemaan vaikutuksia ajoharjoitteluratahyväksyntää hakeviin tahoihin. Määräyksellä annetaan vaatimuksen radan hyväksynnälle, mutta edellytetään myös radan kunnossapitoa sen aukioloaikoina. Lisäksi määräyksellä on vaikutusta Liikenne- ja viestintäviraston palveluntuottajan toimintaan, koska virasto voi ulkoistaa ajoharjoitteluratojen valvonnan. Valvonnassa on tarkastettava määräyksellä annettujen vaatimusten täytyminen.

Yksityiskohtaiset perustelut

Kohdassa 1 (Soveltamisala) määritellään määräyksen soveltamisala. Määräystä sovelletaan kaikkiin toimijoihin, jotka hakevat ajokorttilain 35 a §:n mukaista hyväksyntää tai ovat hyväksynnän saaneet.

Kohdassa 2 (Ajoharjoitteluradan mitoitus) määrätään hyväksyttävältä radalta vaaditusta mitoituksesta. Ajoharjoitteluradalle tulee määritellä radalla käytettävien ajoneuvojen enimmäismäärä ja ajoneuvojen suurimmat sallitut massat niin, että radan kantavuus riittää ajoharjoittelun turvalliseen toteuttamiseen. Radalla olevien ajoneuvojen kokonaismäärä voi rajoittaa radan kantavuus, mutta myös opetuksen turvalliseen ja laadukkaaseen toteuttamiseen vaadittavat tilat. Ajoharjoitteluradan ajoneuvojen määrä tulee rajoittaa siten, että jokainen ajokorttia suorittava pystyy suorittamaan kaikki viraston kuljettajaopetusmääräyksessä määrätyt tehtävät sekä tarpeellisen määrän toistoja tehtäviin ajoharjoittelunsa aikana. Radalla olevien suorituspaikkojen tulee olla radan aukioloaikoina sellaisessa kunnossa, että viraston kuljettaja-

opetusmääräyksen mukaisten tehtävien suorittaminen on mahdollista niiden tarkoituksen mukaisesti. Toimijan on myös huolehdittava, että rata on aina avoinna ollessaan turvallinen, eikä radankäyttäjille tai heidän käyttämille ajoneuvoilleen aiheudu radasta vaaraa.

Lisäksi radan kantavuuden on kestettävä radan huolto- ja kunnossapitokalustolla suoritettavat toimenpiteet. Radan pitäjän on myös huolehdittava siitä, että pelastustoimen ajoneuvojen on mahdollista päästä radalle tai sen läheisyyteen.

Radan ajoratojen tulee myös leveydeltään sopia tavanomaisilla rikientunnistamiskoulutukseen käytetyillä ajoneuvoilla vaikeudetta ajettavaksi. Määritelmä on tärkeä koskien talviaikaa, jolloin lumipenkat saattavat kaventaa alueita.

Kohdassa 3 (Ajoharjoitteluradan rakenne) määrätään radan rakenteesta. Ajoharjoitteluradalla tulee olla kuljettajaopetusmääräyksen mukaiseen harjoitteluun soveltuva suora, kaarre ja tarpeelliset vauhdinotto-osuudet sekä riittävät turva-alueet. Vauhdinotto-osuuksien tulee mahdollistaa turvallinen kiihdyttäminen tehtävään, mutta alueella ei ole välttämätöntä olla turva-alueita. Harjoittelualueiden, suora ja kaarre, tulee olla tarpeeksi leveät tehtävien turvallista suorittamista varten. Harjoittelualueiden molemmilla puolilla tulee olla turva-alueet. Hyväksyntää hakevan radan tulee oman profiilinsa mukaisesti määritellä turva-alueiden riittävyys ja niissä käytettävät materiaalit. Turva-alueiden tulee olla kuitenkin riittävät radalla käytettäviin nopeuksiin nähden. Turva-alueista ei saa aiheutua vaaraa rataa käyttävälle tai rikkoutumisvaaraa rataa käyttävän ajoneuville.

Suoritusalueilla olevien liukkaankelin osuuksien tulee vastata mahdollisimman hyvin suomalaisessa liikenteessä talviolosuhteissa esiintyvää liukkautta. Myös keinotekoisesti liukastetun radan kitkakertoimen tulee vastata talvikelillä liikenteessä esiintyvää kitkakerrointa. Suorituspaikkojen liukkauden tulee olla mahdollisimman samankaltainen vuodenajasta tai kelistä huolimatta. Suorituspaikalla tulee esimerkiksi huolehtia talvikelillä siitä, että suorituspaikka ei ole tavanomaista liukkaampi tai sohjoinen. Lisäksi kesäkelissä on varmistuttava esimerkiksi siitä, että käytettävän liukasteen määrä radalla on riittävä. Alueiden tulee mahdollistaa tehtävien suorittaminen yli 30km/h nopeudessa. On tarkoituksenmukaista, että radalla käytettävät suoritusnopeudet vastaavat vähintään liikenteessä käytettäviä taajamanopeuksia. Radat voivat itse määritellä radalla käytettävät enimmäisnopeudet.

Ajoharjoitteluradan rakenteen tulee myös mahdollistaa kuljettajaa avustavien järjestelmien harjoittelu radalla. Ajoharjoittelurata tarjoaa hyvät olosuhteet turvalliseen harjoitteluun myös muun kuin liukkaan kelin harjoitteiden osalta. Radalla tulisi olla mahdollista kokeilla erilaisia ajoneuvosta löytyviä järjestelmiä ja niiden toimintaa, joiden kokeiluun radalta tulee löytyä soveltuvat alueet.

Kohdassa 4 (Ajoharjoitteluradan varuste- ja laitevaatimukset) määrätään ajoharjoitteluradan hyväksyntään vaadittavista vähimmäisvarusteista. Ajoharjoitteluratojen on huolehdittava, että radalla on käytössä harjoittelun mahdollistavat laitteet ja varusteet. Radan on mahdollistettava varusteiden käyttäminen ajoharjoittelun aikana, mutta laitteista ja varusteista ei saa kuitenkaan koitua ylimääräistä vaaraa. Radalla on oltava tarpeellinen välineistö ja laitteisto tehtävien laadukkaan suorittamisen mahdollistamiseksi. Laitteet ja välineet tulee olla helposti kaikkien radan käyttäjien saatavilla. Mikäli radalla on ajoratamerkintöjä, jotka peittyvät talvella, tulee radan muulla tavoin huolehtia siitä, että radalla on turvallista toimia. Ajoharjoitteluradan on mahdollistettava myös kuljettajaa avustavien järjestelmien kokeileminen ajoharjoitteluradalla sekä siihen tarvittavat laitteet ja välineet.

Radalta vaadittaisiin riittävä valaistus siten, että ajoharjoittelun toteuttaminen on sujuvaa ja turvallista. Vähimmäisvaatimuksena on se, että liukkasalueet ovat valaistuna

ja suoritusalueet selkeästi havaittavissa. Valaistuksen tulee mahdollistaa turvallinen harjoittelu myös pimeään aikaan.

Ajoharjoitteluradalla tulee olla myös vahinkotapausten varalle tarvittavia varusteita. Pakollisia varusteita ovat ensiapuvälineet, öljyn torjuntaan tarvittavat välineet ja määräaikaistarkastettu käsisammutin. Vaatimalla perusmuotoisia onnettomuuden varalle varattavia välineitä varmistettaisiin radan käyttäjien turvallisuus ja se, että onnettomuuden satuttua radankäyttäjillä olisi mahdollisuus aloittaa mahdollinen alkusammutus ja ensiapu tai estää ympäristövahinkojen syntyminen. Onnettomuustilanteissa, jotka eivät olisi vakavuudeltaan sellaisia, että pelastuslaitoksen kutsuminen paikanpäälle olisi tarpeen, perusmuotoisilla välineillä pystyttäisiin ehkäisemään suurempien vahinkojen syntyminen. Määräyksellä ei muuteta muiden viranomaisten antamia määräyksiä tarvittavista välineistä.

Kohdassa 5 (Ajoharjoitteluradan kunto) määrätään, että rata-alueen on aina oltava opetukseen soveltuvassa kunnossa ja radalla on oltava käytössä opetukseen tarvittavat välineet ja laitteet radan kunnon ylläpitämiseksi. Radan pintamateriaalien tulee kestää sääolosuhteita, radan normaalia käyttöä ja huoltotoimenpiteitä sekä radalla käytettäviä liukasteita. Lisäksi radan mahdolliset vauriot on korjattava välittömästi, että soveltuvan kunnon vaatimus täyttyy. Radan käytöstä ei saa aiheutua ajoneuvoille rikkoutumisvaaraa. Talviolosuhteissa on huolehdittava jääpinnan soveltuvuudesta ajoon ja varmistettava jääpinnan ajoharjoitteluun tarvittava paksuus ja tasaisuus. Ajoharjoitteluratahyväksynnän saanut radanpitäjä on vastuussa radan huollosta, puhtaanapidosta ja siitä, että rata-alue on opetukseen soveltuvassa kunnossa. Radan huoltoa ja puhtaanapitoa ei saa ilman erillistä sopimusta jättää radan käyttäjien vastuulle. Mahdollisista puutteista radalla on ilmoitettava välittömästi radan käyttäjille. Mikäli keinoitekoisen liukkauden luovat laitteet ovat epäkunnossa ja liukautta ei saada radalle muulla tavoin luotua, ei rataa voida pitää opetukseen soveltuvana.

Kohdassa 6 (Ajoharjoitteluradan hyväksymistä koskeva hakemus) määrätään hakemuksessa tarvittavista liitteistä. Hakemukseen on liitettävä radan mitoitettut piirroksiset ja tarpeelliset selitykset piirroksille. Piirroksista on käytävä ilmi, että radan rakenteelle ja mitoitukselle kohdissa 2 ja 3 asetetut vaatimukset täyttyvät. Hakijan on toimitettava selvitykset radalla käytettävien ajoneuvojen määrästä sekä siitä mihin laskelmat perustuvat. Lisäksi on selvitettävä se, miten on varmistettu se, että ajokorttia suorittava pystyy suorittamaan Liikenne- ja viestintäviraston kuljettajaopetusmääräyksen (TRAFICOM/542041/03.04.03.00/2021) edellyttävät tehtävät henkilökohtaisten oppimistarpeidensa mukaisesti. Hakemukseen on myös liitettävä selvitys siitä, miten rata täyttää radan liukkaudelle ja kunnossapidolle asetetut vaatimukset sekä siitä, miten kuljettajaa avustavien järjestelmien harjoittelu on radalla mahdollistettu.

Hakijan tulee myös antaa selvitys radalla käytettävästä valaistuksesta ja liittää hakemukseen selvitys siitä, miten radalla olevia ohjeistetaan eri onnettomuus- ja vahinkotapauksissa, miten radan turvallisuus varmistetaan harjoittelun aikana ja miten radankäyttäjien perehdytys toteutetaan. Selvityksestä olisi käytävä ilmi esimerkiksi radan turvallisuudesta vastaavan henkilön tiedot, mahdolliset rajoitukset toiminnalle, miten turvallisuus varmistetaan ja miten toimintaohjeet onnettomuus- tai vahinkotilanteessa tai fyysisen vamman aiheutuessa annetaan. Selvityksen tarkoituksena on se, että radanpitäjä tekee riskiarvion toiminnasta ja varautuu mahdollisiin riskeihin. Tarpeellista on myös varmistaa, että rataa käytävillä on tarpeellinen ohjeistus oikeanlaisesta toiminnasta. Ajoharjoitteluradat sijaitsevat usein taajama-alueiden ulkopuolella, jolloin onnettomuuden sattuessa oikeanlaisen toiminnan merkitys korostuu. Lisäksi hyväksyntää hakevan tulee tehdä suunnitelma siihen, miten jokainen radan käyttäjä saa perehdytyksen radan käyttöön siten, että vastuut ja velvollisuudet on kaikilla tiedossa.

Ajoharjoitteluradan on täytettävä määräyksessä olevat vaatimukset koko hyväksynnän ajan. Vaatimusten täytyminen varmistetaan Liikenne- ja viestintäviraston suorittamalla valvonnalla. Mikäli ajoharjoittelurata ei täytä enää hyväksynnän ehtoja, edes hetkellisesti, tai lopettaa toimintansa, on asiasta ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle välittömästi.

Määräyksen aikataulu

Hankkeesta tehty määräyshankepääätös on hyväksytty 12.11.2021 ja se on uutisoitu ja julkaistu viraston internetsivulla 12.11.2021.

Määräystä valmistellaan alkuvuoden 2022 aikana ja sen alustava aikataulu voimaantulolle on lokakuun 1 päivänä 2022.